

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Dispoziții specifice pentru programele de cooperare pentru perioada 2014-2020 sprijinite de Instrumentul european de vecinătate și în cadrul obiectivului de cooperare teritorială europeană, în urma perturbării implementării programului

[COM(2022) 362 – 2022/0227 (COD)]

(2023/C 75/29)

Raportor general: **Andris GOBIŅŠ**

Sesizare	Parlamentul European, 27.9.2022 Consiliul Uniunii Europene, 17.8.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în sesiunea plenară	27.10.2022
Sesiunea plenară nr.	573
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	117/1/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) sprijină abordarea Comisiei Europene, a Parlamentului și a Consiliului de a face tot ceea ce este necesar pentru aprobarea regulamentului prevăzut cât mai curând posibil și îndeamnă ca acesta să intre în vigoare cel târziu la începutul lunii noiembrie 2022.

1.2. Având în vedere necesitatea unei aprobări rapide, este probabil ca, într-o primă etapă, regulamentul să fie adoptat fără modificări; de aceea, CESE sugerează să se aibă în vedere o revizuire într-o a doua etapă, cu îmbunătățirile propuse mai jos. Modificările propuse ar trebui, de asemenea, să îmbogățească dezbaterile și pregătirile în vederea modificării regulamentelor și programelor de monitorizare.

1.3. CESE salută acțiunea rapidă a instituțiilor UE și flexibilitatea necesară în derularea unor proiecte imediat după războiul neprovocat și nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei. În lumina valorilor și principiilor UE, o acțiune rapidă era unica abordare potrivită.

1.4. CESE sprijină obiectivul de a permite o flexibilitate care să facă posibilă modificarea scopului proiectelor în curs, pentru a ține seama de noile nevoi apărute; autoritățile de management vor beneficia de flexibilitatea și securitatea juridică necesare pentru ca proiectele să fie gestionate și puse în aplicare în conformitate cu normele, astfel încât să nu existe constrângeri majore din perspectiva auditului. Acest lucru este deosebit de important, deoarece regulamentul se va aplica retroactiv de la începutul războiului pe scară largă.

1.5. CESE atrage atenția asupra noilor realități care au apărut în ultimele luni ale războiului împotriva Ucrainei. Date fiind statutul Ucrainei de țară candidată la UE și necesitățile tot mai mari privind reconstrucția și pregătirea pentru iarnă a Ucrainei, ar trebui acordată o și mai mare flexibilitate în activitățile eligibile și o definiție mai largă a activităților de cooperare transfrontalieră/regională pentru proiectele în curs și cele planificate, astfel cum se prevede în modificările propuse în regulament (a se vedea sugestiile de mai jos).

1.6. Având în vedere suspendarea finanțării către autoritățile din Federația Rusă și Belarus și suspendarea aferentă a cooperării transfrontaliere cu Federația Rusă și Belarus, CESE avansează ideea de a face tot posibilul pentru transferul fondurilor destinate inițial acestor programe de cooperare către proiecte de cooperare cu Ucraina.

1.7. Pentru că societatea civilă se află în prima linie a reconstrucției Ucrainei, iar țara se pregătește pentru aderarea la UE, ar trebui să se acorde o atenție deosebită alocării de fonduri pentru activitatea organizațiilor societății civile, inclusiv reacordării de fonduri.

2. Observații generale

2.1. CESE sprijină obiectivele propunerii și salută intenția de a oferi o abordare flexibilă în cadrul programelor de cooperare din cadrul Instrumentului european de vecinătate (IEV), pentru a reflecta nevoile apărute ca urmare a agresiunii militare neprovocate și nejustificate a Rusiei împotriva Ucrainei și impactul acestei agresiuni asupra Uniunii Europene (UE) și a mai multor regiuni estice, în special, precum și impactul extins al pandemiei de COVID-19 asupra UE.

2.2. CESE recunoaște eforturile imense depuse de guvernele naționale, autoritățile locale și societatea civilă din statele membre ale UE învecinate (Moldova și Ucraina) pentru a găzdui persoanele ucrainene strămutate care se refugiază în masă din cauza invaziei ruse și salută sprijinul acordat utilizării adaptate a programelor de cooperare transfrontalieră pentru a acoperi nevoile respective de asistență umanitară.

2.3. CESE recunoaște provocările specifice cu care se confruntă autoritățile ucrainene la toate nivelurile, care trebuie să se ocupe simultan de asigurarea apărării militare a țării și de susținerea economiei, întrucât Ucraina deplânge un număr mare de victime, distrugerea locuințelor și a infrastructurii, strămutarea unei părți semnificative a populației sale, perturbarea producției și a transportului, presiunea fără precedent asupra bugetului și multe alte probleme cauzate de agresiunea Rusiei. Programele de cooperare transfrontalieră cu Ucraina ar trebui să contribuie la reducerea acestei sarcini, oferind beneficiarilor oportunități de a răspunde nevoilor legate de timpul de război.

2.4. CESE salută recenta acordare a statutului de țară candidată la UE Ucrainei și Moldovei și subliniază necesitatea ca UE să ofere un sprijin cuprinzător acestor țări în reformele lor de integrare în UE, pe care le pun în aplicare suportând în același timp povara războiului din Ucraina. Programele de cooperare transfrontalieră ar trebui, după caz, să raționalizeze obiectivele consolidate de integrare în UE ale Ucrainei și Moldovei în activitățile programului, inclusiv prin trecerea experienței relevante în materie de reforme a țărilor vecine ale UE. Aceasta ar trebui să includă pregătirile la nivel local și regional și un rol important acordat organizațiilor societății civile, inclusiv partenerilor sociali.

2.5. Având în vedere suspendarea finanțării către autoritățile din Federația Rusă și Belarus și suspendarea aferentă a cooperării transfrontaliere cu Federația Rusă și Belarus, CESE avansează ideea de a face tot posibilul pentru transferul fondurilor destinate inițial acestor programe de cooperare pentru cooperarea cu Ucraina. Având în vedere marea forță simbolică și nevoile sporite, merită să se investească timp și competență în găsirea și pregătirea unui temei juridic pentru aceasta. Puternicele structuri emoționale și bazate pe valori pot fi văzute ca o latură a „vecinătății” cu Ucraina și interpretate ca îndeplinind obiectivele programului în aceste momente excepționale.

2.6. CESE subliniază sarcina financiară extraordinară suportată de comunitățile învecinate care primesc numeroase persoane strămutate din Ucraina și, prin urmare, salută intenția de a elimina obligația de cofinanțare națională pentru cinci programe transfrontaliere ale IEV cu Republica Moldova și Ucraina.

2.7. CESE subliniază că agresiunea Rusiei și afluxul de persoane strămutate în urma acesteia au dovedit, încă o dată, rolul esențial al societății civile și au stimulat în mod semnificativ activismul societății civile atât în Ucraina, cât și în țările vecine ale UE, sute de inițiative de voluntariat la nivel național, dar și la nivel local având ca scop furnizarea de alimente și adăpost și asigurarea altor nevoi umanitare; prin urmare, sprijinirea activității societății civile ar trebui să se axeze în special pe programele transfrontaliere. Importanța societății civile organizate va prevala și în timpul reconstrucției Ucrainei și a regiunilor sale, precum și în timpul pregătirilor pentru aderarea la UE.

2.8. Având în vedere criza energetică actuală, CESE reamintește necesitatea de a accelera tranziția către energia verde și de a consolida în continuare eficiența energetică. Programele de cooperare transfrontalieră ar trebui să le ofere beneficiarilor posibilitatea de a atenua provocările viitoare din timpul iernii, permițându-le, în același timp, să rămână pe calea sustenabilității.

2.9. CESE regretă că, la elaborarea modificărilor propuse, nu au avut loc consultări cu părțile interesate. Dacă sunt puse în aplicare în mod corespunzător, aceste consultări nu înseamnă o pierdere de timp; dimpotrivă, în majoritatea cazurilor, ele îmbunătățesc calitatea deciziei elaborate.

2.10. Utilizarea celor mai bune practici din Codul european de conduită privind principiul parteneriatului poate contribui la succesul proiectelor puse în aplicare în cadrul regulamentului modificat.

3. Observații specifice

3.1. CESE subliniază că UE prevede acțiuni ample menite să sprijine persoanele strămutate din Ucraina, de exemplu prin intermediul CARE, FAST-CARE, modificări ale politicii de coeziune etc. Riscurile unor finanțări duble ar trebui reduse. Specificul inițiativei europene de vecinătate ar trebui limitat la obiectivul său principal, și anume cooperarea dintre UE și partenerii estici. Întrucât se preconizează perturbări mai lungi ale programelor care implică Rusia și Belarus și există o nevoie tot mai mare de cooperare cu Ucraina și Moldova și un interes din ce în ce mai mare în acest domeniu, ar trebui pregătit temeiul juridic pentru inducerea unor schimbări și pentru cooperarea cu aceste state, de exemplu, la articolul 9, dar și la articolele 5, 6 și 8.

3.2. CESE atrage atenția că, pe lângă sosirea persoanelor strămutate, invazia Rusiei în Ucraina a avut și alte efecte profunde asupra cooperării dintre UE, Ucraina și țările învecinate. Din cauza blocadei navale rusești a porturilor maritime ucrainene și a perturbării rutelor de transport din estul Ucrainei, o mare parte din comerțul ucrainean, inclusiv cerealele, a fost redirecționată prin frontierele țării cu UE, creând astfel o presiune semnificativă asupra infrastructurii transfrontaliere. Având în vedere că exportul de cereale și de alte produse din Ucraina este de o importanță crucială pentru prevenirea crizei alimentare mondiale, programele transfrontaliere ar trebui să abordeze problemele logistice emergente, pentru a asigura capacitatea maximă a fluxului de mărfuri, inclusiv prin îmbunătățirea gestionării transfrontaliere, construirea de spații de depozitare în apropierea frontierei și alte măsuri relevante. Aceste proiecte ar putea necesita o flexibilitate a termenelor mai mare decât cea prevăzută în prezent la articolul 6 alineatul (2).

3.3. Costurile mai mari bazate pe ratele extraordinare ale inflației, amplificate de războiul Rusiei, ar trebui să fie eligibile în toate proiectele, nu numai în cele menționate la articolul 6 alineatul (3).

3.4. CESE sprijină propunerea de a facilita gestionarea programelor transfrontaliere, inclusiv modificarea activităților lor, având în vedere circumstanțele extraordinare. Cu toate acestea, subliniază că sunt necesare garanții împotriva unei posibile utilizări abuzive a fondurilor și propune consolidarea implicării societății civile (inclusiv a partenerilor sociali) în procesul decizional și în monitorizarea activităților transfrontaliere ale programelor. Aceste aspecte ar putea fi subliniate la articolul 7 și/sau 15.

3.5. Suspendarea unilaterală menționată la articolul 10 alineatul (2) ar trebui să fie însoțită de o expunere de motive care să conțină o trimitere la prezentul regulament.

3.6. Astfel cum s-a indicat la punctele 1.7 și 2.5, CESE sugerează să se permită luarea în considerare a unor noi parteneri din societatea civilă (inclusiv cu posibilitatea unor realocări ale fondurilor) și din Ucraina, în locul partenerilor cu care cooperarea a fost suspendată. Articolul 10 alineatul (3) ar trebui modificat în consecință. În plus, în cazuri excepționale, diaspora pro-democratică belarusă sau rusă ar putea fi luată în considerare ca parteneră.

3.7. Trebuie luate în considerare măsuri suplimentare pentru a preveni fraudă sau pentru a gestiona neregulile care pot apărea în procesul de punere în aplicare. Societatea civilă și partenerii sociali ar trebui să aibă un rol mai important atât în legătură cu aceste procese, cât și în cadrul comitetelor de monitorizare. [articolul 14 alineatul (3)].

Bruxelles, 27 octombrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG